

سُورَةُ الرَّؤْمِ ﴿٣٠﴾ RÛM SÛRESİ

17. âyeti hariç, sûrenin tamamı Mekke'de nâzil olmuştur. 60 âyettir. İranlılarla yapılan savaşta mağlup olan Rumların, galip gelecekleri anlatıldığından sûreye bu isim verilmiştir.

Yakub Aleyhisselam ile İğs, İshak Aleyhisselam'ın evlâtlarıdır. Yakûp Aleyhisselam Silsiletil Embiya'nın başında, İğs ise Silsiletil Eşkiya'nın başındadır. Her ikisi de ikiz kardeş olup, annesinden dünyaya gelme sırası Yakûb Aleyhisselam'ın olduğu halde, İğs; "evvel sırayı bana vermezsen anneme zarar vereceğim" dedi ve ilk evvel, İğs dünyaya gelmiştir. Bilâhare babası İshak Aleyhisselam'ın da bir iki yerde bedduasına uğramıştır. Rumlar, İğs'in oğludur. Araplar, İsmail Aleyhisselam'ın oğludur. İsmail Aleyhisselam da İbrahim Aleyhisselam'ın oğludur.

Zaman-ı Saadet'te iki kuvvetli devlet vardı. Birisi İran, diğeri de Rum devleti Bizans vardı. Bu iki devlet dâima birbirleriyle muharebe ederlerdi. Rum devleti, İsâ Aleyhisselam'a inanmış ehl-i kitap idi. İranlılar ise ateşperest idi. Bazen İranlılar galebe eder, Üsküdar'a kadar gelmişlerdir. Bazen de Rumlar galebe eder, İran'ın ortalarına kadar giderler. Bugünkü Rûmiye Şehri'nin adı mevcut olup, hakayık-i tarih değişmez gerekçesiyle ismini de değiştirmediler.

Zaman-ı Saadet'te hicretten dört sene evvel, Rumlar ile İrani

lılar arasında bir muharebe oldu. İrânlılar, Fırat ile Dicle arasına geldiler ve Rumlara galebe ettiler. Bu yüzden müşrikler sevindiler ve Ashab-ı Kiram'a "bizim gibi kitapsız olanlar, sizin gibi Ehl-i Kis tab'a galebe ettiler. Biz de yakın gelecekte size galebe edeceğiz" derlerdi.

Bu dedikodunun akabinde, Hâlik-i Kâinat hakikatını Habibine bildirdi. Kur'an Azimüşşân'da gaybten haber vermiş oldu, gerçekte zuhur etti.

Bu sûre-i celile 60 âyet, 819 kelime, 3534 harften ibarettir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الم-1

Bu sûre-i celilede evvelki sûrelerde olduğu gibi, Müteşâbihât-i Kur'aniye olarak (Elif Lâm Mim) buyurulmuştur. Mütakadimin buyurmuşlar, muhib ile mahbubun arasında bir şifre gibidir. Biz buna fikrimizi karıştırmıyoruz. Murad-ı İlâhi ne ise odur.

Sonra gelenler; sûrenin ismidir diyenler olmuş. Elif'ten ene Ân lâhü muhitan ilmen. Eyyühel insanül lâyık. El Mûlâzimi hazretine demişler. Fakat en isabetlisi, İlm-i İlâhiye havale etmek doğrudur.

غُلِبَتِ الرُّومُ-2

Mağlup oldu Rumlar, İrânlılar Dicle ile Fırat'ın arasına kadar geldiler.

قِيَّ اَدْنٰى الْاَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُوْنَ-3

قِيَّ اَدْنٰى الْاَرْضِ Ednâ; Yakın demek. (Dünyaya Dünya derler, ya ahirete yakın olduğu için dînûldendir, yahutta ednâdandır denin

olduğu için. Denin; yakın demektir) Arabistan'a yakın olan Fırat ile Dicle'dir, oraya kadar İranlılar geldiler وَهُمْ Rumlar, مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ, İranlıların galebesinden sonra. سَيَغْلِبُونَ onlar galebe edecekler.

فِي بَضْعِ سِنِينَ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ 4-

فِي بَضْعِ سِنِينَ (Bid'ı sinin; Lisan-ı Arap'ta bid'ı, yedi için kullanılıyor. Asıl üçten, ona kadardır. Misâl lisanımızda olduğu gibi, elli küsur, seksen küsur sene denildiği gibi.) On seneye varmadan evvel Âllâh-û Teâlâ, Rumlara bir kuvvet-i kudret verecek. Onlar da İranlılara galebe edecekler. اللَّهُ الْأَمْرُ Emir Âllâh'a hastır, eninde sonunda emir Âllâh'ındır. مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُ Galebeden evvel de ve galebeden sonra da emir, Cenâb-ı Hak'kıdır. وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ O gün Mü'minler ferahlanırlar. (Rumların galebe ettiği gün, Mü'minlerin de ferah olduğu gündür. (Nasıl ferah oluyolar? Bedir muharebesi de o zamana tesadüf ediyor. Bedir vak'ası hicretin ikinci senesinde vâki olmuştur. Rumların mağlubiyeti, hicretten dört sene evveldir. Bedir vak'asında Cibril-i Emin nâzil oldu, tebşir etti. Bedir zaten meydanda biliniyor. Diğeri de Rumlar, İranlılara galebe ettiler haberini bildirdi.) **Binasrillahi** (Bu,) Âllâh'ın va'dıdır.

بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ 5-

بِنَصْرِ اللَّهِ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ Âllâh-û Teâlâ istediğine yardım eder. وَالْعَزِيزُ الرَّحِيمُ Aziz O'dur, Rahim O'dur. Aziz; galibin galibi, mağlup olmayan galiptir. Mü'minlere rahmet sahibi de O'dur.

وَعَدَ اللَّهُ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ 6-

وَعَدَ اللَّهُ Bu, Cenâb-ı Hak'kın va'dıdır ki Mü'minlere yardım

edecek. **لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ**. Fakat insanların çoğu bilmezler. **وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ**.

(Nitekim Ebu Bekir Radıyâllâhû Anh, Âllâh'ın bu gerçek va'dıR na candan inanarak, mecûsi İranlıların gâlibiyetine sevinen müşriklere, "Âllâh sizin sevincinizi fazla sürdürmeyecek. Çünkü O, birkaç sene içinde Rumların tekrar galip geleceklerini haber verdi" deyince, müşriklerden Ubey bin Halef bahse girişmeyi teklif etti. On deve üzerine ve üç yıl içinde Rumların galip gelip gelmeyeceği konusunda bahisleştiler. Ebû Bekir Radıyâllâhû Anh, olup biteni Rasûl-û Ekrem Efendimize anlatınca, Efendimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem "bid' (birkaç) sene" sözünün 3 ile 9 sene arasında bir süreyi ifade ettiğini, bu sebeple süreyi de deve sayısını da üç katına çıkarmasını teklif etti. Bu sefer, 9 sene içinde Rumların galip gelemeyeceğine dâir 100 deve üzerine bahsi yenilediler.

Gerçekten Bedir savaşına tesadüf eden günlerde, Rumlar İranlılara karşı yaptıkları savaşta galip geldiler. Böylece Âllâh'ın va'dı gerçekleşti. Ebu Bekir Radıyâllâhû Anh da Ubey bin Halef'in varislerinden kazandığı develeri alarak, Peygamber Aleyhisselam'ın tavsiyesi uyarınca fakirlere dağıttı.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ-7

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا Onlar, dünya hayatının yalnız dış yüzünü bilirler. (Yemeyi, içmeyi, ticareti iyi bilirler.) **وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ** âhiretten ise onlar tamamen gafilirdirler.

8- أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ Onlar, kendi kendilerine olsun düşünmezler mi ki! Onlar nefsini gözünün önüne getirsin; nerede idi, nasıl halk oldu, bu hale gelinceye kadar ne safhaları geçirdi? Bunları, bu safhaları halk eden Âllâh, bundan sonra da aynı kuvvet sahibidir. مَا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى. Âllâh-û Teâlâ, gökleri ve yeri ve ikisinin arasında bulunan her şeyi ancak hak ile ve muayyen bir müddetle yaratmıştır. وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ Muhakkak ki çoğu insanlar, Rablerine kavuşmayı gerçekten inkâr etmektedirler. (Ölümlerinden sonra tekrar dirileceklerine inanmazlar. Dünyayı ebedi sanırlar.

9- أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا الْأَرْضِ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا Onlar yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin âkıbetlerinin nice olduğuna bakmadılar mı? كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ Onlardan evvel gelenlerin akıbeti ne oldu? كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً Bugünkü insanlardan daha kuvvetli idiler. وَأَثَارُوا الْأَرْضِ Onlar da yeryüzünü kazıp alt-üst ettiler, وَعَمَرُوهَا yerleri imâr ettiler. أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا Onu, bunların imâr ettiklerinden daha çok imar etmişlerdi. وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ Peygamberleri, onlara da nice açık deliller getirmişlerdi. فَمَا كَانَ اللَّهُ İnanmadılar, küfrettiler Âllâh-û Têâlâ, onları helâk etti. فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ Âllâh CelleCelâlûhû zulümden münezzehtir. Onlar kendi nefislerine zulmettiler, Azâb-ı İlâhiye müstehak

oldular. Fakat onlar, (helâklerini iktiza eden masiyetleri işlemekle) nefislerine zulmediyorlardı.

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السَّوْءَىٰ ۖ أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا
يَسْتَهْزِءُونَ

ثُمَّ Sonra orada الَّذِينَ أَسَاءُوا السَّوْءَىٰ fenalık yapan. Hüsne; cennetin ismi. Sü-ê; cehennemnin ismidir. Fenalık yapan, küfredenlerin akıbeti **essû-ê** cehennemdir. أَن كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا Zira Âllâh-û Teâlâ'nın âyetlerini tekzib ve istihzâ etmişlerdi, onların cezası elbette ebedi olan cehennemdir.

اللَّهُ يَبْدُوهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ-11

ثُمَّ يُعِيدُهُ Âllâh'tır, ilkin mahlûkatı halk eden. اللَّهُ يَبْدُوهُ الْخَلْقَ Ölümden sonra da iâde eden O'dur. ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ Nihayet hepimiz O'na ircâ olunacaksınız.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ-12

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ Kıyametin birçok isimleri vardır, bir ismi de saattir. Kıyamet, Ehlûllah için bir lahzadır. Bazıları için bir koyunun sağılması kadar, bazıları şimşek gibi geçiyor. Bazıları da binlerce sene kalıp azap çekiyor.

“Saat-i vahidedir ömrü cihan, saat-i taate sarfeyle heman.” Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. “Dünya, ahirete nazaran bir saattir. Onu taate sarf et.”

يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ Mücrim müşrik olanlar, hüccetleri münkali olur. Dilleri konuşamaz olur, (ümitsizlik içinde) susacaklardır.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءٌ وَكَانُوا بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ-13

Dünyada diyorlardı bazen sıkıntıya düştükleri zaman. "Bu putlar, bize şefaath edecekler." Ahi- rete gittikleri zaman, Âllâh-û Teâlâ'ya şerik koştuklarından, puty lardan şefaathçı çıkmayacaktır. (Azâb-ı İlâ- hi'den halâsa çare bulamazlar.) Zaten onlar, ortaklarını da inkâr edeceklerdir.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُومِئِدُ يَتَفَرَّقُونَ-14

O saat (kıyamet) çatdığı gün, işte o gün (Mü'minlerle kâfirler, Cennetlik ve Cehennemlikler) birbirinden ayrılırlar

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ-15

Onlar ki Âllâh-û Rasûlullah'a, Kur'ân'a iman etmişler. İmânını âmâl-i salihâ ile tezyid-i takviye etmişler. Cennette nimetlere mazhar olacaklardır. (Çiçekler ve sularla müzeyyen) bahçelerde şâd ve mesrur olurlar.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ-16

Âllâh'a, Kur'ân'a, ahirete imân etmeyenler. Kur'ân-ı Azimüşşân'ı inkâr edenler. Ahi- ret gününü de inkâr edenler. Onlar da Azab-ı İlâhi'de hazır olurlar.

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ-17

Bu âyette, Cenâb-ı Hak bize emrediyor. Tesbihatla meşgul olunuz. Rasûl-û Ekrem Aleyhisselam son zamanlarında bu tesbihatlara daha ziyade devam etmiştir. Bizler de Sübhânellahi velhama dûlillahi, istiğfar ve salavatlara devam edersek, Cenâb-ı Hak bizi mahrum etmez. Emir Rasûl-û Ekrem'e, mûrâd ümmettir.

Sübhânâllâh kelimesi; ey Sebbihullâhe, Emir mânâsınadır. Murâd tesbihtir yâni Sebbihillâhe demektir. فَسُبْحَانَ اللَّهِ sebbihillâhe; Âllâh'ı tesbih ediniz, tenzih ediniz. Bütün noksanlardan, şeriklerden münezzehtir. Bütün kemâl sıfatlarla muttasıftır. Bunu yapınız حِينَ تُمْسُونَ akşamlarda, حِينَ تُصْبِحُونَ sabahlarda.

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ-18

Burada bir cümleyi mutariza var. وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ

وَلَهُ الْحَمْدُ Hamd kimden zuhur ederse, kimin hakkında vâki olursa, Âllâh'a mahsustur. فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ Yerde ve göklerde, meleklerde ve insanlarda zuhur eden hamdler, hepsi Âllâh'a mahsustur وَعَشِيًّا akşamlarda, حِينَ تُظْهِرُونَ öğle zamanlarında.

(Abdullah bin Abbas Radyâllâhû Anh'dan gelen rivayete göre; Bu âyet, beş vakit namazı içine almaktadır. Bu sebeple ekseri âlimler, beş vakit namazın Mekke'de farz olduğu kanaatinindedir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir Hadis-i Şerif'te büyük sevap kazanmak isteyenlere, bu âyeti okumalarını tavsiye etmiştir.)

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ-19
مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ نُخْرِجُكُمْ

Öyle bir Âllâh ki hayatlı olanı, ölüden çıkarıyor. (Hayatlı olan bir civcivi, ölü olan yumurtadan çıkarıyor.)
Öyle bir Âllâh ki ölüyü, diriden çıkarır. (Ölü olan bir yumurtayı, tavuktan çıkarıyor.) Yer-
leri kurduktan sonra, (yağmurla) ihya eder (nebat bitirir.) وَكَذَلِكَ نُخْرِجُكُمْ Kıyameti inkâr edenler! İşte siz de (kabirlerinizden) böyle çıkarılacaksınız.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ-20

Cenâb-ı Hak buyuruyor ki; Ey inkâr edenler, وَمِنْ آيَاتِهِ Âllâh-û Teâlâ'nın azamet-i kudretine delâlet eden âyetler. خَلَقَكُمْ Sizi halk ediyor, ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ sizi topraktan halk ediyor. ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ Sonra siz, beşer olarak yeryüzüne dağıldınız. (Her tarafa) yayılan birer insan oluverdiniz.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ-21
بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

AN خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا Azamet-i Kudret-i İlâhiye'ye delâlet eden, وَمِنْ آيَاتِهِ AN خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا halk etti size, مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا kendi cinsiniz nefsinizden hanımlar halk etti. Aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا Tâ ki onların yanında otursunuz. وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً Aranızda meveddet, merhamet olsun. (Eğer Cenâb-ı Hak; Havva Radiyâllâhû

Anha'yı, Âdem Aleyhisselam gibi müstekil topraktan halk etseydi, o derece muhabbet olmazdı.) (İN فِی ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُونَ) Şüphesiz bunda iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاخْتِلافُ السِّنْتِكُمْ وَالْوَانِكُمْ إِنَّ 22-
فِی ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

وَمِنْ آيَاتِهِ Allâh-û Teâlâ'nın azamet-i kudretine dâir olan âyetlerden. وَالاخْتِلافُ Gökleri ve yeri yaratması, وَالاخْتِلافُ dillerinizin çeşit çeşit, renklerinizin türlü türlü oluşu da yine o delâildendir. (İN فِی ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ) Şüphesiz bunda, bilgisi olanlar için elbette âyetler dersler vardır.

Allâh-û Teâlâ, her millete ayrı bir lügat (dil) tahsis ile onun va'zını, o millete ilham buyurmuş ve konuşurmuştur. İnsanları çeşitli renklerde halk etmiştir. Bu sayede birbirlerini tanımak ve ayırmak mümkün olur.

وَمِنَ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

23-

وَمِنَ آيَاتِهِ *Âllâh-û Teâlâ'nın* azamet-i kudretine delâlet edecek âyetlerden birisi de budur ki; *مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ* Geceleyin uyunmanız *وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ* ve gündüzün fazlından nasip aramanız da O'nun (varlığının) delillerindedir. *إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ* Şüphe yok ki bunda, (basiret kulağı ile) işiten bir kavim için ibretler vardır.

وَمِنَ آيَاتِهِ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

24-

وَمِنَ آيَاتِهِ *Yine Âllâh-û Teâlâ'nın* azamet-i kudretine delalet eden âyetlerden. *يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا* (Bizim her zaman gördüğümüz şeyleri, Hâlik-i Kâinat gözümüzün önüne koyuyor.) *يُرِيكُمُ الْبَرْقَ* Şimşek zuhur ediyor. *خَوْفًا وَطَمَعًا* Bir insan açıkta dışarıda olduğu zaman şimşek, yıldırım çaktığı zaman başıma düşer diye ne kadar korkuya kapılıyor. *وَطَمَعًا* Evde iken de şimşegi

da iâde eden O'dur. **وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ** Bu, O'na göre pek kolaydır. Hâlbuki insanlar evvelini inkâr etmez de sonrasını inkâr ediyor. **وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى** Kısas-ı â'la, âli olan kısas, Lâ ilâhe illâllâh'tır. Hiçbir ma'bûd yok, O'ndan başka. Bütün kâinatı yoktan var eden O'dur, Lâ ilâhe illâllâh, Sıfat-ı Âllâh'a mahsustur. **فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ** Göklerde ve yerde en yüksek vasıflar, O'nundur. **وَهُوَ** O Âllâh **الْعَزِيزُ** mülkünde galip, mağlup olmayan galip. **الْحَكِيمُ** Hakimdir, her şeyi yerli yerine halk etmiştir.

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِّنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ Ey müşrikler, Âllâh'a şerik koşanlar. Onlara karşı, Halik-i Kâinat bir misâl ile beyan ediyor. Âllâh CelleCelâlûhû, Vahdet-i İlâhiye'sine göre bir misâli beyan ediyor. **مِّنْ أَنْفُسِكُمْ** Nefsinizden misâl gösteriyor. **هَلْ لَكُمْ** Siz razı olur musunuz **مِّنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ** mâlik olduğunuz kölelerden? **مِّنْ شُرَكَاءَ** Size şerik olup da **فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ** size rızk ettiğimiz mâl-u servetten, sizin bir köleniz olup da aynı istihkak nisbetle şerik, ortak ediyor musunuz? **فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ** Müsavi olsun, sizinle eşit (haklara sahip) ortaklarınız var mı? **تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ** Kölelerden, birbirinizden korktuğunuz gibi korkmaya razı olur musunuz?

Elbette razı olmazsınız. O halde nasıl olur da ma'butlarınızı benim kullarımdan, Ulûhiyet ve ibadette bana şerik kılmaya razı oluyor musunuz? **كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ** İşte Biz, akıllarını kullanacak bir kavim için âyetlerimizi böylece açıklıyoruz.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ -29
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ

Belki اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا BELKI kimseler "ittebe-a hevâehüm" heva ve hevesâtına tâbi olmuşlar. بِغَيْرِ عِلْمٍ Bilmeyerek, bir ilm-i malûmata müstenit değil. Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, Âllâh-û Teâlâ'nın idlâl ettiğini kim hidayete getirebilir? وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ Ve onların (ne dünyada dalâletten ve ne âhirette onun muktezası olan azabından kurtaracak) yardımcılar da olmaz. Ne akıl fayda verir, ne de ilim fayda verir. Çok insanlar vardır, okur tahsil eder, âlim olur fakat ilmiyle dalâlete gider. Hatta İbni Teymiye namında meşhur âlimdir. Bugünkü Vehhabiler, onun peşinde dolaşıyorlar. İbni Haceri Heytemi müctehittir. Onun için diyor ki; "**Racülûn edal lehullahû min ilmihi.** Öyle bir kimsedir ki Âllâh-û Teâlâ, onu ilmiyle dalâlete götürmüştür."

İlim, hidayete vesile olmaz. Hidayet ancak Cenâb-ı Hak'tandır. Hidayet kalbe iniyor, kalbine bir muhabbet, bir sevgi aramak hâsil olur. Arayınca da bulur. Fakat Âllâh ve Rasûlünün muhabbeti olmadıktan sonra, ders yapmış, ilim tahsil etmiş! Bunlar aslında vesiledir. Hidayet ise Âllâh-û Rasûlullah'ın sevgi ve muhabbetinin kalbe girmesiyle oluyor.

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ -30

Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, senin vazifen tebliğdir. Dalâlet-i hidayet benimdir.

Sen فَأَقِمَّ وَجْهَكَ vechini, yüzünü, bütün himmetini sana inzal ettiğimiz Din-i Hanifi, hakka mâil olan dine çevir. Sana tâbi olanlara ders ver, buna devam et. Hidayet ve dalâlet bana aittir.

فَطَرَتَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا Din, Fıtrat-ı İlâhiye'dir. Âllâh-û Teâlâ, insanları hangi "fitrat" üzerine yaratmış ise o fitrata çevirir. Bir insan sıkıntıya düşünce Âllâh diyor, putları hatırlar ve çıkarıyor. Çünkü fitrat-ı ezeli, İslâmiyet üzerinedir. Dinimizde imân-ı fitri makbul değil, imân-ı şer'i makbuldur. Fakat imân, fitridir. Dünya gelince, bozuk yaşantısı ile o fitratı kaybetmiş oluyor. Ana babası onu hıristiyan veya yahudi yapıyor. Eğer ki fitrat-ı asliyesi İslâm idi. Fakat İslâm üzerine devam etmeyince gidiyor. Lâkin fitrat-ı diniye, şer'îye devamlı kalıyor.

لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ Hâlk-ı İlâhi'yi tebdil etmeyiniz. Burada ondan murâd, hakkı kabul ve idraktır. الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا Âllâh'ın yaratışında değişme yoktur. ذَلِكَ الدِّينَ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ İşte en doğru din budur. (Onda hiçbir eğrilik yoktur.) Fakat çoğu insanlar bunu bilmezler. (Kendilerine kıymet verirler, efendim benim aklım var, ben biliyorum demek sûretiyle dalâlete gidiyor.)

Burada Rasûl-û Ekrem'e muhabbet, Âllâh-û Teâlâ'ya aşkla bağlılık, dine yüzünü çevirmekle olur. Aklımı, ilmimi kullanayım demekle, bu düşünceler insanları dalâlete götürür. Şeytan gelebe eder, aklımızı, ilmimizi de götürür. Ancak Kur'an'a tâbi olmakla kurtuluşa kavuşulur.

مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ-31

مُنْبِيِينَ إِلَيْهِ (Tevhid ve tâatla) Âllâh-û Teâlâ'ya rucû edin. (Şeytanın büyük bir düşman olduğunu, Âllâh-û Teâlâ bize ilân etmiştir. Düşman ise nerede zayıf bulursa oraya hücum eder. Öyle ise bizim aklımız, bizim ilmimiz şeytana karşı hiçbir zaman mukabele edemez. Ancak Âllâh-û Teâlâ'ya rucû etmekle şeytanın zararlarından korunabiliriz. Bazen insanın kâlbine düşünce, hatıralar, dine muhalif şeyler gelir. Kalpte kalır da dışa vurulmazsa ziyarı yoktur. Fakat bozuk şeyler kâlbe gelir gelmez, Kelimeyi Şehâdeti getirir, **Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhil aliyyil azim.** "Hakk-u hakikat budur. Bu gelenler, şeytanın hemezâtıdır" der ve öylece halas olur.) وَأَتَّقُوهُ Âllâh'tan korkunuz, وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ namazınızı âdab-ı erkânı ile ifâ ediniz. وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ Âllâh-û Teâlâ'ya karşı müşriklerden olmayınız. Bir de hafi olan şirktir ki riyakârlık var içinde. Riyakârlıkla olur, müşriklere muhabbetle olur. Bunların hepsi o kabildendir.

مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ-32

مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا O müşrikler ki dinini ihtilâf ile fırkalara ayırmışlardır. Dinlerini kendilerine oyuncak yapmışlar. Böyle olduktan sonra itimat hepsinden zâil olur. İşte böyle olunca hepsi şirk koşmuş oluyorlar. İslâmiyet'in haricine çıkıyorlar. كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ Her cemaat, fırka olanlar (bunlardan.) Her fırka, bâtil dini, hak zanniyle aldanıp sevinmektedirler. (Müslümanlar ise ferahdır. Hiçbir akl-ı selimin kabul etmediği yoktur bizim dinimizde, tam manası ile imân ettik Elhamdülillah derler.)

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا آذَاهُمْ مِنْهُ رَحْمَةٌ 33-
إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

وَإِذَا Ne zamanki مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ insanlara (hastalık ve kıtlık gibi) bir zarar isabet etse, Âllâh'a tam imânı olmayan kimse bir sıkıntı gördüğünde, دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ, Âllâh'a rucû ederek duâ eder. "Ya Rabbi, beni halas et. Ben bir daha bozuk yola girmem" diyor. (Fakat yalan söylüyor.) ثُمَّ Sonra رَحْمَةٌ مِنْهُ آذَاهُمْ مِنْهُ رَحْمَةٌ ne zamanki Cenâb-ı Hâk, bir rahmet ihsan etti. O sıkıntı zâil oldu, sıkıntı geçti gitti. إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ Bakarsın içlerinden bir kısmı, görürsün ki Rablerine şirkle mukabele ederler. İşte imânı, kemâlde olmayanlar böyledir. Sıkıntı zamanı Âllâh'a müracaat ediyor, sıkıntı geçtiğinde Âllâh'ı unuttur da şirk koşmaya başlıyor. Bu âyet-i kerime küfürde olanlara gelmiş olup kâfirlere gelen âyet-i kerimeler, asi olanlara etek atıyor. Bu haller bizlerde de oluyor. Sıkıntı zamanı "Âllâh" diyoruz yalvarıyoruz, ferah olduğumuzda Rabbimizi hatırımıza getirmiyoruz.

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ 34-

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ Hâlik-i Kâinat emrediyor, kendilerine nimet verdiğimiz insanlar genişlik zamanlarında Hâlik'ini unutuyorlar, küfre giriyorlar. Nankörlük etsinler bakalım. فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ Şimdilik (dünyada bir müddet) geçinin (eğlenin bakalım.) Yakında (akibetinizi bilir) öğrenirsiniz.

أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهَوْا يَتَكَلَّمُونَ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ 35-

أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا Nereden getiriyorlar bu şirki, Âllâh'a kare

şı isyanları? **أَمْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا** Biz, onlara bir delil bir kitap mı gönderdik? Yani Âllâh'ın bir kitabı, bir peygamberinden mi albdılar? Hâşâ! 124.000 peygamber gelmiş, hepsi de tevhidi beyan etmişler. **فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ** Tekellüm ediyor onlar. **بِمَا كَانُوا بِهِ يُشْرِكُونَ** Şirk ettikleri İsâ ve Üzeyr Aleyhisselam ile putlardan söz ederek, müşrik olmalarını mı söylüyorlar? Ve bu yaptıkları şirkin cezasını görecekler.

وَإِذَا أَدَفْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ -36
إِذَا هُمْ يَقْتَطُونَ

وَإِذَا أَدَفْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا Ne zamanki Biz Azimüşşân, insanlara tarafımızdan bir rahmet tattırsak, (sıhhat ve genişlik versek) onunla sevinirler ferahlanırlar. Ferah iki türlü olur. İbadetle ferahlanır, "Yâ Rabbi, elhamdülillah muvaffak oldum, bu ibadeti yaptım. Ya Rabbi, elhamdülillah bu nimeti ihsan ettin bana. Sen imkân verdin de çalıştım elime geçti" demek yerinde olur. Fakat "bakın ne güzel ben yaptım, benim" demek çok hatadır. İbadetiyle ferahlanıp gururlanmak, o ibadet onun başına çalınır. **وَإِنْ تُصِيبُهُمْ** Eğer bir seyyie, fenalık başına geldi ise ekseriya gelen belâların sebebiyeti ondan gelir. **إِذَا هُمْ يَقْتَطُونَ** O zaman Cenâb-ı Hak'kın rahmetinden hemen ümitsizliğe düşüverirler.

Bunların yaptığı kötü amellerden dolayı başına bir musibet geldiği zaman, Rahmet-i İlâhiye'den büsbütün ümidini kesiyor. Bu da bir küfürdür. Âllâh'ın rahmetinden hiçbir zaman ümit kesilmez. Bir iyilik de yaptığı zaman öyle gururlanır ki Cenâb-ı Hak'tan bir

nimet olduğunu unutupuyor. Ben yaptım, benim diyor. Bu da Müslümanlara lââyık olan bir şey değil.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ أَوَلَمْ يَرَوْا onlar, Âllâh-û Teâlâ'nın dilediğinin rızkını genişlettiğini ve dilediğinin darlaştırdığını görmüyorlar mı? إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ Şüphe yok ki bunda, imân edecek bir kavim için âyetler vardır. İmân-ı kemâlde olanlar bunu, Azamet-i İlâhiye'ye, bir kudret-i kâmileye delil olarak telâkki eder.

فَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

(Bu âyet-i kerime Mekke'de nâzil olmuş. Zekât âyeti, MediZ ne'de nâzil olmuştur. Binaenaleyh bu âyet, zekât hakkında değildir. Sadakalar hakkındadır.) Cenâb-ı Hak, Rasûl-û Ekrem'e emrediyor. Yâ Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, فَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ akrabalarına ver. Muhtaç olmuştur, perişandır onlara ver. وَالْمِسْكِينَ Fâkir olanlar, miskin; geliri olduğu halde kâfi, yeterli değildir. وَابْنَ السَّبِيلِ Yolcu, başka memleketten gelmiş, memleketinde parası var ama elindeki mevcudu yetiştiriyor, muhtaç kalmış bunlara veriniz. ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ Böylece akrabaya, miskine, fukaraya, yolcuya vermek, Âllâh-û Teâlâ'ya tekarrub ve O'nu hoşnud etmek isteyenler için daha ha-

yırlıdır. وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ İşte felah bulanlar, kurtuluşa erenler de onlardır.

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوهَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ 39-

Ribê; وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوهَا فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوهَا عِنْدَ اللَّهِ ikidir. Rağve; yüksek demek, tepelere rağve derler. Ribê ya da ribâ derler çünkü parayı yükseltiyor. Bir de helâl olan ribâ vardır. Halâl olan kısımdan ribâ saymış Cenâb-ı Hak. İnsanların arasında cereyan ediyor. Meselâ birisine 100.000 liralık bir hediye götürdün, o hediyeyi ne için götürüyor? Ondan 300.000 liralık bir ikram almak için, bu da pekiyi bir şey değil. Gerçi haram değil fakat karşılığında sevap alamıyor. Haram olmuyor fakat karşılığında sevap da olmuyor. Halkın mallarında, ribâ gibi artarak fazlasıyla karşılığını almak ümidiyle verdiğiniz atiyve ve hediyelerin, Âllâh-û Teâlâ katında artış ve bereketi olmaz. وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ. Fakat Âllâh-û Teâlâ'nın vecih ve rızasını isteyerek verdiğiniz zekât yok mu, işte zekâtı veren o kimseler, فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır. Mükâfatlarını katlayanlar onlardır.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ 40-
مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ O Âllâh'tır ki sizi yoktan halketti, ثُمَّ رَزَقَكُمْ sonra rızıklandırmıştır. ثُمَّ يُمِيتُكُمْ Sonra O, hayatınızı sona erdirecek. ثُمَّ يُحْيِيكُمْ Daha sonra da sizi (tekrar) diriltecektir. هَلْ مِنْ

ط
 شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكُمْ مِنْ شَيْءٍ Var mıdır, sizin (Âllâh'a eş tuttuğunuz) ortaklarınız içinde bunlardan birini yapabilecek! وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ Münezzehtir Âllâh bütün noksanlardan, müşriklerin bu sözlerinden münezzehtir. Onların işrakinden mütnezzehtir ve âli'dir.

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ -41
 بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ İnsanların elleriyle kazandıkları ma'siyetler yüzünden, karada ve denizde her yerde fesatlar çoğalır.

Rivayete göre; Âdem Aleyhisselam zamanında yeryüzünün her tarafı yeşillikmiş. Hangi ağaca varılsa onda yenecek meyve bulunurmuş, denizlerin suyu tatlı imiş. Vahşi hayvanlar birbirine saldırmazlar. Vaktaki Kabil, Hâbil'i öldürünce ağaçların bazıları meyve vermez olmuş. Denizin suyu tuzlanmış. Hayvanlar da birbirine zarar vermeye başlamışlar.

Her yerde fesatlar çoğalır, tefsirin tarifine göre; kahıt, gılâ, kuraklık, yangınlar, diğer afatlar, zulm-ü tealli. Delâlet ki bunlar zamanımızda hepsi görünmektedir. بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ Tâ ki işledikleri kötülüklerin bir kısmını, (bir kısım vebâlini) Âllâh-û Teâlâ, "onlara (dünyada) yapmış oldukları hatalardan dolayıdır, oluyor." لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا Âllâh-û Teâlâ dünyada izhar ediyor bu sıkıntıları, yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın (Tamamını ise Âhiret'te tadacaklar, cezasını orada çekeceklerdir.) لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ Belki (şirkten Tevhid'e, mâsiyetten taata) dönerler.

Tevbe ettikten sonra Cenâb-ı Hak gafürurrahimdir, tevbe de şar yan-ı kabuldur.

42- قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ

Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Bu fesada giriftar olan insanlara, imân etmeyen, karışık olan insanlara söyle. سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ Yeryüzünde gezip dolaşın. Görün, sizden önce geçen ümmetlerin âkıbetleri nice oldu? Bunların da akıbeti yine odur, onlar gibi olacaklardır. كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ Çünkü onların çoğu müşrik idi.

43- فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يُصَدَّعُونَ

Yine Hâlik-i Kâinat, Habibine emrediyor. Dalâlet-i hidayet benimdir. Müteessir olma, sen yalnız tebliğ memursun. Vechini, yüzünü, bütün mevcudiyetini dini kayyım olan, Kur'ân-ı Azimüşşân'ın ahkâmına ve sana tâbi olanlara yüzünü çevir. مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ Daha bir gün gelmedi ki o gün ki reddolunmaz. Reddolunmaz, o gün gelmedikten sonra. Bir de herkesin hususi kıyameti var ki eceli geldiği zaman, o reddolunmaz. Bizim ecelimiz geldiği zaman, o eceli reddedecek bir kuvvet-i kudret yok. O gün gelmeden evvel, herkes yüzünü din-i kayyime çevirsin diye emrediyor. يَوْمَئِذٍ يُصَدَّعُونَ O gün "yeteferakkûne" kıyamet günüdür. Herkes fırka fırka olur. Cennet ve

cehennemlikler ayrılacaklardır. O gün gelmeden evvel dünyada, bu din-i kayyim olan İslâmiyet'e yapışsınlar.

44- مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نُنْفِئُهُمْ يَوْمَئِذٍ

بِصَالِحِهِمْ يَوْمَئِذٍ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, sen böyle tebligatını yap. Ondan sonra bana bırak, hidayet ve dalâlet benimdir. مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ Her kim ki küfürde kalırsa, küfrüne devam ederse فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ küfrün cezasını çekecektir. وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا Her kim ki salih amel işlerse, فَلَا نُنْفِئُهُمْ يَوْمَئِذٍ onlar da (cennetteki) yerlerini sırf kendileri için hazırlarlar.

45- لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ Tâ ki cezalansın, mükâfatlansınlar الَّذِينَ آمَنُوا imân edenler.

(Cennet imâna mukabildir, cehennem de küfre mukabildir. Cenneti hiçbir kimse amel ile bulmaz, imânı ile bulur. Cehennemi de ameli ile değil, küfür ile bulur. Fakat cennetin dereceleri, ameller ile mütenasiptir. Cehennemin de derekeleri, ameller ile bağlantılıdır. Ameller ne kadar salih olursa, cennetteki nimetler o kadar yüksektir. Kâfirin amelleri de ne kadar bozuk olursa, cehennemde azabı o kadar çok olur.)

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ Tâ ki cezalana sınırlar, imân edip de imânını âmâl-i saliha ile tezyin edenler, Fazl-ı İlâhi'den mükâfatlansınlar. إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ Âllâh CelleCelâilûhû kâfir olanları, küfürde ısrar edenleri sevmez yâni cezalandırır.

İlâhiye de o Evliyâullâh'ın emrinde cereyan edip gider. وَلَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ Fazl-ı İlâhiyi talep eder. Evliyâullâh'ın gönâ derilmesi de sizin şükretmeniz içindir. Şükretmedikten sonra nimet kesilir. Nimete şükredince nimet fazlalaşır, nimeti inkâr edince de nimet kesilir.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَاَنْتَقَمْنَا مِنْ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ 47

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine bildir ki ibret alsınlar. أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ Senden evvel birçok peygamberler gönderdik kendi kavimlerine, إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَاَنْتَقَمْنَا مِنْ الَّذِينَ أَجْرَمُوا kendilerine vâzih âyetlerimizle gelmişlerdi. Onlara açık deliller getirdiler. (Onları dinlemeyip) günaha dalanların ise cezalarını hakıyla vermişizdir. وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ Mü'minlere yardım etmek de bize hak olmuştur.

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ فَتُبْرِسُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ 48
وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَنْتَبِشُونَ

Âllâh-û Teâlâ azamet-i kudretini Habibine bildiriyor, ümmetine tebliğ etmek için. Buyuruyor ki; اللَّهُ الَّذِي İbadet ettiğimiz Mâbûdue muz, öyle bir Âllâh'tır ki يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ rüzgârı gönderiyor. Bu rüzgâr, فَتُبْرِسُ tahrik eder سَحَابًا bulutları. فَيَبْسُطُهُ Bastediyor, kaldırıyor

وَجَعَلَهُ كَسَفًا O, nasıl dilerse Kَيْفَ يَشَاءُ göklerde. فِي السَّمَاءِ yayar ve parça parça eder. فَتَرَى الْوَدْقَ Görürsün yağmuru ve karı يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ nihayet yağmuru. Bulutların içinden çıktığını görürsün. فَإِذَا أَصَابَ بِهِ Ne zamanki Âllâh CelleCelâlûhû, o yağmurla isabet ettirdi. مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ Âllâh-û Teâlâ, o yağmuru kullarından dilediği belde ve arazisine yağdırdığı zaman. إِذَا هُمْ يَتَبَشَّرُونَ Beşaret, mesrur olarak seviniverirler, ferahlanırlar.

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمُبْلِسِينَ-49

Gerçi onlar, yağmur yağmadan önce ümitlerini kesmişlerdi. وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ Yağmur bulutları gelmeden evvel, yağmurdan ümit kesmişlerdi. Kudret-i İlâhiye ile bulutlar birleştikten sonra yağmur geliyor.

فَانظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيٍ-50
الْمَوْتَىٰ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

Ey ibret sahibi olan Mü'min, bak Rahmet-i İlâhiye'nin âsârı, işareti ne idi? كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا? Bir bak, arzı, ölümün ardından nasıl diriltiyor? Ey kıyametin münkiri olan insan, ben öldükten sonra nasıl dirileceğim diyorsun. إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيٍ الْمَوْتَىٰ İşte bu, kudret sahibi Âllâh-û Teâlâ, şüphe yok ki onları da ölümlerinden sonra elbette diriltir. وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ O, her şeye kadirdir. Müfessirin verdiği mânâdan ayrıca ehl-i mânâ sahipleri, Mevlânâ Celâleddin Rumi Kaddesâllâhû Sırrahül Aziz emsali olanlar ise buyuruyor ki; Bir kimsenin kâlbî daimâ Âllâh'ın zikri ile meşgul ise o kâlp hayattadır. Zikrullah oli

mayan, bulunmayan bir kalp de ölüdür. Ölü olan bir kalp, hiçbir zaman Âllâh'ı hatıra getirmez. Eğer bir kalbe Rahmet-i İlâhiye ile beraber olan Evliyaullah nazar ederse, onun vesilesi o kalp hayat bulur. Ölü olan kalbe Rahmet-i İlâhiye olan evliyalar zuhur ederse, onun âsârı olarak hayat bulur. Nasıl ki yağmurun âsârı olarak yerdeki topraktan nebadatın, neşv-û neva bulduğu gibi. **“İnne zêli-ke lemuhyl mevtê”** Evliyaullah'ın nazarına muhatap olan kalp de hayat bulur. Ölü olan bir kalbe hayat vermiş oluyor. Kıyamette de ölüleri diriltten yine bu Kuvvet-i İlâhiye'dir. **وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**. Âllâh CelleCelâlûhû, her şeye muktedirdir.

Kemâlde olan bir insan, Âllâh-û Teâlâ'nın lütf-u keremini gördüğünde, bu nimetleri kendi nefesine isnat etmez ve Cenâb-ı Hak'ka lütfundan dolayı şükretmeye başlar. Eğer bir musibet belâ geldiği zaman da “herhalde benim bir kusurum olmuş ki Cenâb-ı Hak, bu musibet ve belâyı bana gönderiyor” der. Eldeki nimeti, Cenâb-ı Hak geri aldı ise bir sebep var ki geri alıyor. O sebep de benim isyan ve kabahatlarımdır. Derhal tevbe ve istiğfara başlar. İyi insanların hali böyledir.

Fena insanların hâli ise nimetleri gördüğü zaman, Âllâh-û Teâlâ'ya isnat etmeyi bırakıyor. Mesrur oluyor, seviniyor ama gurur ile. Fakat bir belâ musibet geldiğinde, kendi kötülüğünden sebep bilmez. O fenalıklarına devam eder.

وَلَيْنِ أَرْسَلْنَا رِيحًا فَرَأَوْهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا مِنْ بَعْدِهِ يَكْفُرُونَ -51

(Cihetler dördtür. Şark, Garp, Şimâl, Cenup. Bu dördün arasında da birer cihet var. Sekiz yerden rüzgâr geliyor. Şark ile Cenup arasından; Kible rüzgârı. Cenup ile Garb arasından; Lodos rüzgârı. Garp ile Şimal'ın arasında; Yıldız rüzgârı var. Bu sekiz cihetŞ

بِآيَاتِنَا âyetlerimize imân eden, Kur'ân-ı Azimüşşân'a küfr-ü inâtdisi olmayanı. فَهُمْ مُسْلِمُونَ Tâbi olanlar, teslimiyet gösteren ve âyetlerimize imân edenlere duyurabilirsin.

Küfrün birçok nev'ileri var. Küfür inâdi olduktan sonra ona delil, âyet, Kur'an fayda vermez. Fakat küfr-ü cehli; okumamış, İslâmiyet'in ahvalini bilmiyor. Bu gibiler dinlerse yavaş yavaş imâna gelir.

54- اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

اللَّهُ الَّذِي İbâdet ettiğimiz mâbudumuz öyle bir Âllâh'tır ki خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ sizi güçsüz, zayıftan halk etti. (Sermayemiz en zayıf olan mâi mehinden.) Yâni bir şeyi sizin vücudunuza sermaye yaptık. ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً O güçsüz, zayıftan sonra kuvveti halkettik. (Çocuk yaşından sonra genç oldu ve 30-35 yaşında tam kuvvetli zamana erişti.) ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ Sonra kuvvetin ardından sizi za'fa uğratan, ضَعْفًا وَشَيْبَةً güçsüzlük ve ihtiyarlık veriyor.

(Kırk yaşına gelip gençlik zamanı geçtikten sonra kırk üç yaş durgunluktur. Kırk üçten sonra yavaş yavaş za'fa başlıyor. Elli üç yaşına gelince zayıflık biraz daha olur, altmış üç yaşına gelince za'f fazlalaşiyor. Bunlar, kuvvet-i kudret-i İlâhiye'ye delalet eden hallerdir. Altmış üçten sonra vücut zayıflığı olduğu gibi ihtiyarlık başlar, aklında fikrinde zayıflama olur. Bu hal kimlerde olur? Dinine gevşek, tam bağlı olmayanlar da olur. Mümin-i Kâmil olan da buğ nama olmaz. Cenâb-ı Hak, âyette buyuruyor. **"Sümme radednêhü esfele sâfiline, illellezine êmenû ve amilüssâlihâti."** İmânını muhafaza eden, amâl-i salihâ ile takviye edenler de bunama olmaz.)

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ Allâh-û Teâlâ, dilediğini halk eder.

(Mevlânâ Celeddini Rûmi buyuruyor. Evliyaullahın size söylediği sözler, eğer ki bir insanın lisanından zuhur eder fakat hakikatta sözler, Âllâh'tan gelmiştir. Necmettin-i Kübrâ'nın, günün birinde bir köpek peşine takılmış beraberinde gidiyor. Dönüp köpeğe ban kıyor, o köpeğin düşmanlık için gelmediğini anlıyor. Necmettin-i Kübrâ, o köpeğe teveccüh etmiş. O köpeğe, teveccüh o kadar tesir etmiş ki köpek harekete gelmiş ve temiz olarak ölmüş. Bir evliyanın nazarı, köpeği temizlediğine göre. O evliyanın nazarı, bir mü'mine olursa o teveccüh, o mü'mini tertemiz yapar. Bunun çaresi mü'min, o evliyanın peşini takip etmelidir.

وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ Hakıyla bilen ve üstün kudret sahibi olan ancak O'dur.

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ كَذَلِكَ كَانُوا ۝۵۵
يُؤْفَكُونَ

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ Kıyamet gününde ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, o günleri ümmetine haber ver de bilsinler. يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ Günahkâr mücrimler (dünyada) ancak pek kısa bir süre kaldık da başımıza ne geldi? (Onlara, dünyada kaldıkları bir lâhza gibi gelir.) مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ Dünyada bir saatten ziyade kalmadık diye yemin ederler. (Bu mücrim kâfirler, ahirette ebedi olan bir azaba giriftar oluyorlar. Adâlet-i İlâhiye'ye bu nasıl muvafık olur diye, hatıra gelenler için. Evet, muvaffıktır çünkü "innemel e'mâlû binniyyât." Amellerin kıymeti, niyete bağlıdır. Bu kâfir ve münafığın azmettiği niyeti, dünyada ebedi kalsaydı yine küfürde devam edecekti. O kâfirin bu niyeti, küfür üzerine gitmektir.

Mü'minin niyeti aynen böyle dünyada ebedi kalsaydı. İmânlı, amâl-i salihâ üzerine devam edecekti. كَذَلِكَ İşte onlar, bunun gibi. Burada nasıl aldandılar? Bir müddet dünyada kaldıklarına, bir lâhza derler. كَانُوا يُؤْفَكُونَ (Onlar, dünyada da haktan) böyle döndürülüyorlardı.

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ-56
الْبَعْثِ فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَالْإِيمَانَ Ehl-i ilim, melekler, Mü'minler, kendilerine ilim verilenler şöyle derler. لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ Siz yalan söylüyorsunuz, dünyada kaldığınız zaman bir lâhza değil. Andolsun ki siz, Âllâh-û Teâlâ'nın kitabında zikrettiği gibi ba's gününe kadar kaldınız. فَهَذَا يَوْمُ الْبَعْثِ وَلَكِنَّكُمْ كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ İşte bu, (inkâr ettiğiniz) ba's günü. Fakat siz, (bunun hak olduğunu) bilmediniz inkâr ettiniz, diyecekler.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ-57

فَيَوْمَئِذٍ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا Artık o gün, şirk ve isyanla nefislerine zulmedenlere mazeret, itirazları fayda vermez. وَلَا مَعذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ Orası mazeret zamanı değil, ceza zamanıdır. يُسْتَعْتَبُونَ "Müstetep utbâ" Doğruya talep, tevbeyle talebin orada faydası yoktur. Onlardan tevbe ve taatla, Âllâh-û Teâlâ'yı hoşnut etmeleri de istenilmez.

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ-58
لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُبْطِلُونَ

وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ Celâlim hakkı için. Biz bu Kur'ân'da, insanlara her çeşit misâle yer vermişizdir. İnsanlar için de bu Kur'ân-ı Azimüşşân'da her şeyi misâl ile beyan ettik. وَلَيْنَ جِئْتَهُمْ بِآيَةٍ Fayda vermedikten sonra, ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. Eğer sen, onlara (Kur'ân'dan) her hangi bir âyetle gelsen, yine fayda vermez. لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُبْتَطَلُونَ Eğer başka âyetleri, başka mucizeleri de getirsen yine kâfir olanlar (inatlarından,) "siz yalancılardan başkası değilsiniz" diyeceklerdir.

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ -59

كَذَلِكَ Böylece يَطْبَعُ اللَّهُ işte bilmeyenlerin, (hakkı tanımayanların,) لَا يَعْلَمُونَ bilmeyen imân etmeyenlerin kâlp-lerini, Âllâh-û Teâlâ böylece mühürler.

Onlar tevhidi bilmez ve peygamberi tasdik etmezler. İtikat etikleri hurafeler üzerinde ısrar ederler. Cehl-i mürekkebe; bilmediğini bilmemek. Hakkı idrakten men eder ve hakkı tekzib etmeye, onları sevk eder.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ -60

فَاصْبِرْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, sen şimdi onların ezalarına sabret. إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ Âllâh-û Teâlâ'nın (sana yardımda bulunacağı ve dinini, bütün dinlere galip kılacağı) va'dı haktır ve zuhur edecektir. وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ Ve sakın seni, imâni olmayanlar hafifliğe (üzüntü ve) gevşekliğe sevketmesin.